

Stanisława Janicka

Zarządzenia sowieckiej Komendantury Wojennej Brójec

Nadwarciański Rocznik Historyczno-Archiwalny nr 5, 245-270

1998

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

NADWARCIAŃSKI ROCZNIK
HISTORYCZNO-ARCHIWALNY
NR 5 - ROK 1998

Stanisława Janicka
Gorzów Wlkp.

Zarządzenia sowieckiej Komendantury Wojennej Brójec

W zasobie Archiwum Państwowego w Gorzowie zachowała się jedyna w swoim rodzaju teczka akt, zawierająca zarządzenia i obwieszczenia Komendantury sowieckiej wydawane z nakazu komendanta poprzez miejscowego burmistrza dla mieszkańców miasta Brójce w okresie od 14 lutego do 7 kwietnia 1945 r., a więc jeszcze przed zakończeniem II wojny światowej.¹ Według późniejszych akt polskiej administracji Brójec, radzieckim komendantem miasta był kapitan **Kaplan**.² Zarządzenia wydawane były w języku niemieckim, do mieszkających jeszcze wówczas w Brójcach Niemców. Większość z dokumentów jest podpisana przez niemieckiego burmistrza **Genschnera**, jeden przez bliżej nieznanego „wójta gminy Brójce”³ (nr 96 z dn. 26 marca 1945 r.), jeden przez „sołtysa gminy Brätz” - jak odnotowano to po polsku (nr 100 z 7 kwietnia) oraz jeden przez pierwszego polskiego burmistrza - **Suszkę** (nr 101 z 7 kwietnia). Te dwa ostatnie dokumenty zostały prawdopodobnie wystawione przez tę samą osobę, gdyż inaczej trudno byłoby wytłumaczyć działanie w tym samym czasie w mieście i burmistrza, i sołtysa.⁴ Natomiast dokument z 26

¹ Akta miasta Brójce, sygn. 614 *Verordnungen der Bürgermeister Brätz*.

² Archiwum Państwowe Oddział w Gorzowie, Gminna Rada Narodowa w Brójcach (dalej: GRN w Brójcach), sygn. 76.

³W oryginale: „Der Weite der Gemeinde Brätz”.

⁴ Brójce utraciły status miasta z dniem 15 XI 1946 r. (GRN w Brójcach, sygn. 4). Z innych akt polskiej administracji wynika, iż pierwszym polskim burmistrzem był Nikodem Majchrzak (ur. 2 IV 1904 r.), który został powołany na to stanowisko 2 lipca 1945 r. Jednak cytowane poniżej dokumenty świadczą, iż pierwszym polskim burmistrzem był Suszka (Starostwo Powiatowe Międzyrzeckie, sygn. 51; GRN w Bledzewie, sygn. 76).

marca sygnowany przez wójta zdaje się świadczyć, iż od tego dnia władzę w mieście przejęła polska administracja. Po 26 marca w zarządzeniach brak już jest podpisów niemieckiego burmistrza.

Ze względu na to, iż w aktach nie zachowały się tak szczegółowe dane o funkcjonowaniu komendantur wojennych, postanowiono dokumenty te przetłumaczyć i wydrukować.

Wydawane zarządzenia miały charakter komunikatów (*Mitteilung*), ogłoszeń (*Bekanntgabe*), obwieszczeń (*Bekanntmachung*) oraz zarządzeń (*Anordnung, Verordnung*).

Niektóre z obwieszczeń posiadały identyczną treść, a jedynie różne daty, nie podawano więc ponownie ich treści, lecz zaznaczano, iż jest ona identyczna z poprzednim obwieszczeniem.

Ciekawostką jest zapotrzebowanie personelu komendantury na artykuły, które budziły chęć posiadania i które kazano znosić pod karą do magistratu, a więc: maszyny do pisania, aparaty fotograficzne, aparaty radiowe, maszyny do liczenia, motocykle, zegary, gramofony i płyty gramofonowe, które następnie ekspediowano na wschód, a do ich ładowania na wagony wzywano mieszkańców pod groźbą kary.

Natomiast do konsumpcji dla personelu komendantury trzeba było co pewien czas dostarczyć pod karą takie artykuły, jak: słoninę, drób, cebulę, czosnek, wino a także papierosy, tytoń i cygara.

Jedno z obwieszczeń różni się od pozostałych treścią, a jednocześnie nasuwa różne skojarzenia. Chodzi bowiem o dostarczenie, pod groźbą srogiej kary, dla personelu komendantury takich rekwizytów, jak brzytwy, maszynki do strzyżenia włosów i nożyce fryzjerskie. Ostateczny termin dostarczenie tych przedmiotów wyznaczono na niedzielę wieczór 25 marca 1945 r. Jeśli przedmioty te do tego czasu znajdują się w komendanturze, mieszkańcy unikną kary.

Zarządzenia niemieckiego burmistrza miasta Brójce za okres od 14 II 1945 do 7 IV 1945 r.

1. Komunikat

Jak wiadomo, dziś późnym rankiem została ustanowiona Komendantura, tak więc następuje spokój i porządek.

W związku z tym mieszkania należy wysprzątać i przygotować do ewentualnego zamieszkania.

Padłe zwierzęta należy zakopać, a trupy pochować.

Broń, aparaty radiowe, aparaty fotograficzne, maszyny do pisania, auta, motocykle mają być zdane do końca tego tygodnia. Dokładny czas i miejsce zostaną jeszcze podane do wiadomości.

Wydawanie chleba będzie przebiegało według nowych zasad.

(brak daty)

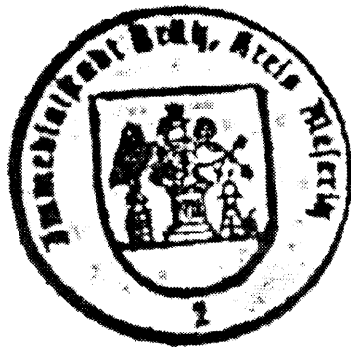
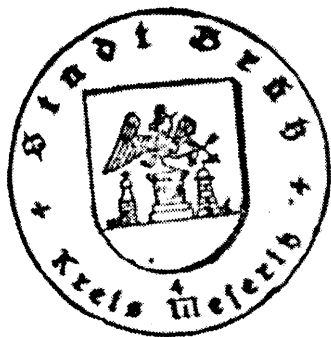
Burmistrz

2. Ogłoszenie do wszystkich posiadających gospodarstwa domowe.

1. Należy czytać rozkazy komendantury.
2. Wypełnić listę! 3 sztuki.
3. Wszystkie zwierzęta muszą być dobrze karmione i zadbane. Mleko jest do domowego użytkowania, ale może także być do rozdzielania. To samo dotyczy jaj. Tam gdzie nie ma żadnego gospodarza, za majątek odpowiedzialny jest najbliższy sąsiad. Jeżeli to jest niemożliwe, należy o tym zameldować.
4. Wszyscy posiadający gospodarstwa domowe podają personalia swoje i swojej rodziny zgodnie z prawdą.

Środa, 14 II 1945 r.

Burmistrz

Pieczenie magistratu Brójec

3. Obwieszczenie

Na rozkaz Komendantury Wojennej powiatu międzyrzeckiego mają stawić się dzisiaj tj. w czwartek 15 II 1945 w południe o godz. 12. na tutejszym rynku, wszystkie osoby tak mężczyźni jak i kobiety w wieku od 17 do 50 lat.

Należy przynieść ze sobą: łopatę lub szufłę, żywność na 2 tygodnie, ciepłą odzież, dobre buty.

Na polecenie: Burmistrza

4. Obwieszczenie

(17 II 1945 r.; treść jak w komunikacie 3)

5. Obwieszczenie

W ciągu dnia dzisiejszego jest zdawana broń do magistratu. Mieszkańcy są zobowiązani przeszukać cały swój dom i gospodarstwo, aby zdać wszelką broń.

Jeśli w czasie ewentualnych kontroli zostanie znaleziona broń, posiadacz będzie rozstrzelany.

(brak daty)

Burmistrz

6. Obwieszczenie

W ciągu dnia jutrzejszego mogą mieszkańcy odbierać w magistracie kartki na chleb, okazując dowód stwierdzający stan rodziny.

(brak daty)

Burmistrz

7. Obwieszczenie

Każdy mieszkaniec, który posiada benzynę lub paliwo spirytusowe, musi je dostarczyć natychmiast do magistratu, nawet w najmniejszej ilości.

Kto tego nie uczyni, będzie bardzo surowo ukarany, aż do kary śmierci włącznie.

(brak daty)

Burmistrz

8. Zarządzenie Urzędu Burmistrzowskiego w Brójcach

Pomimo wielokrotnego nakazu mieszkańcy jeszcze nie zdali zebranej broni i amunicji, maszyn do pisania i odbiorników radiowych.

Obecnie ostatni raz przypominamy o tym obowiązku. Opieszali muszą natychmiast wymienione przedmioty zdać, najpóźniej w ciągu dnia dzisiejszego. Jutro odbędą się kontrole! Jeśli gdzieś jeszcze na terenie jakiegoś gospodarstwa znalezione zostaną ww. przedmioty, właściciel na miejscu zostanie rozstrzelany.

Każdy, kto o tym zarządzeniu wie, jest zobowiązany przekazać tę wiadomość swoim sąsiadom.

Brójce, 19 II 1945 r.

Burmistrz

Do wszystkich
mieszkańców !

9. Zarządzenie

Jak się okazuje, wielokrotnie zdarza się, że mieszkańcy naszego miasta są okradani i ograbiani ze swoich rzeczy przez współmieszkańców. W związku z tym postanowiono, że:

- skradzione rzeczy i dobra (także z domów opuszczonych) mają być natychmiast oddane z powrotem;
- każdy mieszkaniec, który złapany zostanie na kradzieży lub rabunku, będzie natychmiast pociągnięty do odpowiedzialności.

Każdy mieszkaniec, który nie zwróci skradzionych rzeczy, a przy kontroli okaże się, że posiada skradzione dobra, będzie jak najsurowiej ukarany.

Brójce, 20 II 1945 r.

Burmistrz

10. Zarządzenie

Zgodnie z zarządzeniem Komendantury w Brójcach wszyscy mieszkańcy powinni przybyć na rynek i przez 1 godzinę oczyścić plac rynku ze śmieci i brudu.

Brójce, 20 II 1945 r.

Burmistrz

11.

Do Komendantury w Brójcach należy natychmiast dostarczyć 3 litry nafty, która jest niezbędna komendantowi. Kto posiada naftę, musi ją oddać. Należy oddać także świece.

(brak daty)

Burmistrz

Do rodzin:

Troschinski

Lisbanski Josef

Marquard

12. Zarządzenie

Na polecenie komendanta Brójec burmistrz ustala, co następuje:

Dzisiejszy wtorek jest ostatnim dniem zdawania broni i amunicji, maszyn do pisania i liczenia, aparatów radiowych i fotograficznych, motocykli itp.

Samochody, których nie można uruchomić, natychmiast muszą być zgłoszone burmistrzowi. Jeśli podczas ewentualnej kontroli u mieszkańców naszego miasta zostaną jeszcze znalezione wyżej wymienione przedmioty, winni zostaną ukarani z całą surowością.

Brójce, 20 II 1945 r.

Burmistrz

PS W środę rano, w czasie od 9-12 i 2-5, godz. gospodarze domów odbierać mogą kartki na mięso w budynku magistratu.

13. Zarządzenie

Niezbędne medykamenty z apteki Koesela mogą jeszcze nadal być wydawane za okazaniem zaświadczenia z tutejszego urzędu burmistrzowskiego.

Apteka jest opuszczona, dlatego żaden mieszkaniec miasta nie może nabyć w wolnej sprzedaży medykamentów i chemikaliów służących do wyrobu leków. Wydawanie leków odbywa się za opłatą.

Brójce, 20 II 1945 r.

Burmistrz

14.

Wszystkie sprawne rowery należy zgłosić natychmiast do urzędu burmistrzowskiego.

Brójce, 21 II 1945 r.
powiat Międzyrzecz
telefon nr 10

Burmistrz

15. Obwieszczenie

W piątek, 23 II 1945 o godz. 9-tej odbędzie się przydzielanie mięsa w zakładzie mięsnym Pohla. Na osobę wydawać się będzie 1/2 funta mięsa. Rodziny, które są zaopatrzone w mięso z domowego uboju, nie mają żadnego uzasadnienia otrzymać go z przydziału.

Należy przedkładać kartki na mięso.

Brójce, 22 II 1945 r.

Burmistrz

16. Zarządzenie

Na polecenie Komendantury natychmiast należy dostarczyć:

- 3 butelki wina
- 3 paczki tytoniu
- 30 cygar i
- 50 papierosów.

Mieszkańcy są zobowiązani dostarczyć wymienione wyżej artykuły także w najmniejszych ilościach do Urzędu Burmistrzowskiego najpóźniej do godz. 16. Miejsce składowania: Urząd Burmistrzowski.

Brójce, 22 II 1945 r.

Burmistrz

17.

Jedną lub dwie pary butów filcowych należy natychmiast dostarczyć oficerowi nadzorującemu prace. Zostaną one po 5 - 6 dniach zwrócone. Buty filcowe muszą być w dobrym stanie i o wielkości 44.

Komendantura przedłuża wydawanie artykułów żywnościowych. Będą one wydawane w biurze burmistrza.

Brójce, 24 II 1945 r.

Burmistrz

18.

Za zezwoleniem Komendantury stało się możliwe ponowne rozdzielanie mięsa dla ludności. Wydawanie odbywać się będzie u rzeźnika Pohla rano w poniedziałek, 26 bież. miesiąca. Wszyscy mieszkańcy, za wyjątkiem tych, którzy pozyskali mięso z własnego uboju, muszą przybyć punktualnie po odbiór o godz. 8 do rzeźni.

Kto się spóźni, traci prawo do otrzymania przydziału. Kartki na mięso należy przynieść ze sobą.

Brójce, 25 II 1945 r.

Burmistrz

19.

Do Pana Bruno Begalla w Brójcach

Niniejszym poleca się wam oprzątać bydło i dopilnować gospodarstwa u Hildy Kalisch, Rynek 27 i wykonać w tym gospodarstwie niezbędne prace. Termin: natychmiast.

O dalszych pracach w mieście będziecie powiadamiani.

Należy stawić się u pani Kalisch.

Brójce, 26 II 1945 r.

Burmistrz

20.

Wszystkich mężczyzn w mieście Brójce wzywa się do natychmiastowego stawienia się na rynku i przystąpienia do prac porządkowych. Kobiety muszą posprzątać ulice przed posesjami. Sprzątanie ulic przed opuszczonymi posesjami muszą wykonać najbliżsi sąsiedzi.

Brójce, 26 II 1945 r.

21.

Komendantura żąda dziś do wieczora papierosów, tytoniu (także uprawianego we własnym zakresie) i cygar.

Wzywa się mieszkańców Brójec, aby dostarczyli do Urzędu Burmistrzowskiego posiadane jeszcze, nawet w najmniejszej ilościach papiero-

sy, tytoń i cygara. Komendantura gotowa jest zrekompensować oddającym artykułami żywnościowymi (mięso).

W wypadku niedostarczenia powyższego żołnierze będą przeszukiwać domy i zakątki, a ci u których coś się znajdzie, będą surowo ukarani.

Brójce, 26 II 1945 r.

Burmistrz
-/ Genschner

22.

Do Pana Alberta Paech, ul. Młyńska

Do Pana Romana Bentlicha

Poleca się wam natychmiast stawić się na rynku przed domem Heinricha Kirschke z zaprzęgiem wołów, aby odciągnąć auto.

Brójce, 28 II 1945 r.

23.

Młynowi wodnemu w Stentsch⁵ poleca się dostarczyć 20 centnarów mąki żytniej do Komendantury w Brójcach.

Brójce, 28 II 1945 r.

24.

Jutro w sobotę o godz. 8 będzie wydawane mięso na kartki w rzeźni Adolfa Pohla. Osoby, które zaopatrują się w mięso z prywatnego uboju, nie otrzymają przydziału. Jest to mięso z przydziału na przyszły tydzień.

Uprasza się odbierać mięso punktualnie.

ul. Świebodzińska

(podpis nieczytelny)

Brójce, 2 III 1945 r.

⁵ Stentsch - Stęszewko.

25.

Dziś po południu o godz. 14 w piekarni Otto Juritza będzie rozdzielany chleb, a to dla ulic: Meseritzerstrasse⁶, Kutschkauerstrasse⁷, Altenhoferstrasse⁸, Tirschtieglerstrasse⁹ i Mühlenstrasse¹⁰.

Na zarządzenie Komendantury Powiatowej za wszystkie artykuły żywnościowe i inne niezbędne środki trzeba będzie płacić. Chleb kosztuje 0,40 marki. Wobec tego należy przynosić ze sobą pieniądze.

Zabrania się bez wiedzy Komendantury przesiedlać się z jednej miejscowości do drugiej.

Brójce, 5 III 1945 r.

Burmistrz
/-/ Genschner

26.

Dziś po południu od godz. 2 odbędzie się wydawanie przydziału chleba. Otrzymają chleb wszyscy ci, którzy od 2 marca go nie otrzymali.

Brójce, 7 III 1945 r.

(brak podpisu)

27.

Wszyscy mężczyźni i kobiety w wieku od 16 do 50 lat mają stawić się do pracy na tutejszym rynku jutro, w czwartek 8 marca, o godz. 12.

Należy zabrać ze sobą szufle lub łopaty, ciepłe ubranie, dobre buty robocze i żywność.

Brójce, 7 III 1945 r.

(brak podpisu)

28.

Dziś po południu od godz. 2-ej odbywać się będzie wydzielanie chleba w Urzędzie Burmistrzowskim. Chleb otrzymują wszyscy ci, którzy od 1 lub 2 marca go nie otrzymali.

Brójce, 7 III 1945 r.

Burmistrz
/-/ Genschner

⁶ Obecnie ul. Poznańska.

⁷ Obecnie ul. Strażacka.

⁸ Obecnie ul. Sportowa.

⁹ Obecnie ul. Poznańska.

¹⁰ Obecnie ul. Młyńska.

29.

Wszyscy mężczyźni i kobiety w wieku od 16 do 50 lat mają stawić się jutro, w czwartek 8 III, w południe o 12 godz. na tutejszym rynku do pracy.

Należy zabrać ze sobą szufle, łopaty, ciepłą odzież, dobre buty robocze i żywność.

Brójce, 7 III 1945 r.

dot. ul. Schwiebusserstrasse¹¹ od ratusza.

Burmistrz
/-/ Genschner

30-32.

(Treść identyczna jak nr 41: dotyczy ulic: Meseritzerstr., Tirschtiegelstr., Mühlenstr.)

7 III 1945 r.

33.

Wszyscy mężczyźni i kobiety w wieku od 16 do 50 lat włącznie muszą stawić się na rynku jutro rano o godz. 8 do pracy. Osoby zameldowane jako chore powinny zostać w domach, gdyż żołnierze będą sprawdzać. Nieobecni chorzy będą srogo karani

Brójce, 8 III 1945 r.

ul. Schwiebusserstr. od ratusza

Burmistrz
/-/ Genschner

34-39.

(Treść identyczna jak nr 33: dotyczy ulic: Mangelstr.¹² Markt¹³, Kutschkauerstr., Branhastr.¹⁴, Meseritzerstr., Kirchofstr.¹⁵, Tirschtiegelstr., Mühlenstr., Altenhhöferstr.¹⁶)

¹¹ Obecnie ul. Świerczewskiego.

¹² Obecnie ul. 1 Maja.

¹³ Obecnie plac Wiosny Ludów.

¹⁴ Obecnie ul. Polna.

¹⁵ Obecnie ul. Polna.

¹⁶ Obecnie ul. Sportowa.

40.

Wszyscy mężczyźni i kobiety powyżej 50 lat mają stawić się natychmiast do prac porządkowych. Rozpocznimy od budynku przedszkola.

Brójce, 8 III 1945 r.

(brak podpisu)

41.

Na rozkaz oficera do spraw pracy niżej wymienione osoby jutro, w piątek 9 III 1945 r. o godz. 8, mają się stawić na rynku w Brójcach do pracy. Należy przynieść ze sobą: łopaty, ciepłe ubranie, mocne obuwie i żywność na 10 dni. Dotyczy osób: Martha Fechner, Ernst Müller, Hildegard Zeuschner, Erich Zeuschner, Emil Strehse, Agnes Wachotsch, Wilhelm Weber.

Brójce, 8 III 1945 r.

42.

20 kobiet w wieku do 60 lat winno się stawić natychmiast do Komendantury i tam wykonać prace.

Brójce, 9 III 1945 r.

Burmistrz

(podpis nieczytelny)

43.

Wszyscy nie zatrudnieni, kobiety i mężczyźni, z ulicy Schwiebuserstr. mają natychmiast wysprzątać mieszkanie Bratkego i Schädlera w domu Rotzmanna. Meble mają być zsunięte razem. Drzwi zamknięte i zabite gwoździami. O 12 godz. w południe praca musi być zakończona.

Brójce, 9 III 1945 r.

Burmistrz

/-/ Genschner

44.

Należy zdać posiadaczowi tego pisma wszelkiego rodzaju płyty gramofonowe.

Brójce, 9 III 1945 r.

45.

Należy natychmiast zdać wszystkie kartki na chleb do Urzędu Burmistrzowskiego.

Brójce, 9 III 1945 r.

Burmistrz
(podpis nieczytelny)

46.

Dziś w sobotę 10 III 1945 od godz. 10 do 12 będą wydawane kartki na chleb w urzędzie burmistrza.

Sprzedaż mięsa odbędzie się dziś od 15 do 17 godz. u Adolfa Pohla (mięso wołowe i cielęce).

Godziny poruszania się (wychodzenia z domów) ustala się od godz. 5 rano do godz. 18 wieczorem.

Komendantura żąda do 12-tej godz. w południe 10 funtów słoniny. Chodzi o słoninę z domowego uboju. Te rodziny, gdzie odbywał się domowy ubój, muszą słoninę do 11³⁰ dostarczyć do Urzędu Burmistrza.

Podobnie Komendantura żąda papierosów, cygar i tytoniu. W przeciwnym razie wojsko będzie przeszukiwało domy. Ci u których się coś znajdzie, będą srogo karani. Wszelkie artykuły tytoniowe należy natychmiast zdać.

Brójce, 9 III 1945 r.

Burmistrz
/-/ Genschner

47.

Dziś po południu o godz. 2 odbędzie się wydawanie chleba u Juritza. Będzie wydawany tym, którzy ostatnio otrzymali przydział 3, 4, 5 III 1945. Inni, którzy otrzymali chleb później, obecnie go nie otrzymają. Prawdopodobnie od teraz chleb będzie wydawany codziennie.

Wszyscy, którzy pracują, winni zdawać swoje kartki na chleb natychmiast do burmistrza. Niezdanie grozi utratą prawa do otrzymywania przydziału chleba. Skorygowane kartki będą oddane po południu.

Brójce, 9 III 1945 r.
ul. Świebodzińska od ratusza

Burmistrz
/-/ Genschner

48-54.

(Treść identyczna jak nr 47: dotyczy ulic: Mangelstr.¹⁷ Markt¹⁸, Kutschkauerstr., Branhaustr.¹⁹, Meseritzerstr., Kirchofstr.²⁰, Tirschtiegelstr., Mühlenstr., Altenhöferstr.²¹)

Burmistrz

55.

Wszystkie kartki na chleb należy natychmiast zdać do Urzędu Burmistrzowskiego.

Brójce, 9 III 1945 r.

Burmistrz
w.z. Mansolf (?)

56.

Rzeźnik Adolf Pohl otrzymuje polecenie ubicia za zezwoleniem Komendantury w Brójcach jednej świni o wadze 1 1/2 do 2 cetnarów dla Komendantury. Świnie należy pobrać u Margarety Wilke lub Paula Dalchaa albo też u Hedwig Schulz lub Wilhelma Paula.

Brójce, 10 III 1945 r.

(brak podpisu)

Notatka odręczna:

świnia została zabrana od Pauli Wilhelm

57.

Poniżej wymienione osoby muszą o godz. 9 z powrotem być na rynku. Do wykonania są te same roboty co wczoraj. Wszystkie osoby muszą się stawić punktualnie.²²

Brójce, 11 III 1945 r.

(brak podpisu)

¹⁷ Obecnie ul. 1 Maja.

¹⁸ Obecnie plac Wiosny Ludów.

¹⁹ Obecnie ul. Polna.

²⁰ Obecnie ul. Polna.

²¹ Obecnie ul. Sportowa.

²² W piśmie nie wymieniono żadnych nazwisk.

58.

Niżej wymienione osoby muszą o godz. 9 znów stawić się na rynku. Będzie to ta sama praca co wczoraj. Wszystkie osoby muszą stawić się punktualnie: Klara Langner, Alma Krause, Selma Schreck, Lehmann Loni.

Brójec, 11 III 1945 r.

Burmistrz
/-/ Genschner

59.

Niżej wymienione osoby muszą o godz. 9 znów stawić się na rynku. Będzie to ta sama praca co wczoraj. Wszystkie osoby muszą stawić się punktualnie: Luize Brocksieper, Anna Knappe, Anna Minski, Hans Lipinski.

Brójec, 11 III 1945 r.

Burmistrz
/-/ Genschner

60.

Fritz Weimann z żoną

Zgodnie z pismem jesteście zatrudnieni do oporządzenia i wydojenia 5 krów należących do Komendantury, mleko należy precedzić przez centryfugę i ubić masło. Od innych prac tym samym jesteście zwolnieni. Karmienie krów winno się rozpocząć od godz. 6. Dziś pracę należy rozpocząć natychmiast.

Brójec, 11 III 1945 r.

Burmistrz

61.

Niżej wymienione osoby muszą natychmiast stawić się do Urzędu Burmistrza do pracy kancelaryjnej: panna Elisabeth Raschke, panna Hedwig Giering, pani Klara Schindler, pani Gertruda Vormeweg.

Brójec, 11 III 1945 r.

(brak podpisu)

62.

Niżej wymienione osoby muszą o godz. 9 znów stawić się na rynku. Będzie to ta sama praca co wczoraj. Wszystkie osoby muszą stawić się punktualnie: Otto Forth, Franz Weimann, Wilhelm Pudritzki, Anna Grychte.

Brójec, 11 III 1945 r.

Burmistrz
Genschner

63.

Niżej wymienione osoby muszą o godz. 9 znów stawić się na rynku. Będzie to ta sama praca co wczoraj. Wszystkie osoby muszą stawić się punktualnie: Elisabeth Seiffert, Frieda Maybaum, Hertha Buchholz, Else Meister, Elisabeth Küppers, Marie Griesche, Loda Lohmann, Hedwig Minski, Loni Nimitz, Käthe Gehrman, Ruth Nyga.

Brójce, 11 III 1945 r.

Burmistrz

64.

Na gruncie Otto Kalischa znajduje się szopa z drewnem i kopiec z kartoflami Bruno Begalla (Schwiebuserstr.). Pani Begall ma zezwolenie na zabranie sobie stamtąd zarówno kartofli jak i drewna.

Brójce, 11 III 1945 r.

(brak podpisu)

65.

Gmina Lagowitz²³ na polecenie Komendantury w Brójcach ma wydać mąkę z dostarczonego żyta.

Adresowane do młyna wodnego w Heidemühle.²⁴

(brak daty)

(brak podpisu)

66.

Komendantura żąda 6 funtów twarogu. Oddajcie okazielowi tego pisma tyle twarogu, ile macie.

Mieszkańcy: Deutschmann, Mybes, Ritter Otto, Ritter Heinrich, Engler Rudolf, Pohl Hulda.

Brójce, 12 III 1945 r.

(brak podpisu)

67.

Do Komendantury Wojennej w Brójcach.

Po zapytaniu mieszkańców i wysondowaniu ich poglądów ustalono, iż pragną oni jak najszybszego zakończenia wojny.

Brójce, 12 III 1945 r.

Burmistrz
/-/ Genschner

²³ Obecnie Łagowiec.

²⁴ Miejscowość trudna do zidentyfikowania, prawdopodobnie chodzi o Skoki.

68.

Poniżej wymienione osoby muszą o godz. 9 stawić się na rynku do odtransportowania zegarów: Seiffert Elisabeth, Maybaum Frieda, Wilk Emma, Buchholz Herta, Meister Else, Küppers Elisabeth, Gresche Maria, Lehmann Loda, Minski Hedwig, Nimitz Loni, Gerhrmann Käte, Nyga Ruth.

Brójec, 12 III 1945 r.

(brak podpisu)

69.

Komendantura żąda 10 kg cukru. Następujące osoby dostarczą podane niżej ilości:

Hausmann Paul 2-3 funty (gdyż już wcześniej dostarczał)

Kleinert Valentin 4 funty

Zerndt Helene 4 funty.

Cukier ma być dostarczony do burmistrza natychmiast. Może to być także cukier puder.

Brójec, 12 III 1945 r.

Burmistrz

70.

Niżej wymienione osoby będą musiały jutro rano zepsute mięso wołowe itp., leżące obok domu strzeleckiego, zakopać w oznaczonym miejscu. Praca winna być wykonana przed godz. 8 rano.

Dotyczy: Forth Otto, Forth Hermann, Obst Franz, Vorweg Emil, Dieterichts Freidrich.

Najlepiej będzie przynieść ze sobą widły do obornika.

Brójec, 12 III 1945 r.

(brak podpisu)

71.

Komendantura żąda dziś do wieczora papierosów, cygar i gotowego tytoniu. Mieszkańcy są proszeni o dostarczenie posiadanych jeszcze wyrobów tytoniowych nawet w najmniejszych ilościach .

Jeżeli nie wykona się polecenia wspólnie, Komendant chce sam chodzić po domach.

Brójec, 13 III 1945 r.

(brak podpisu)

72.

Pani Gertruda Schulz stawiała się i wyjaśniła, że chce zaopiekować się dwojgiem dzieci pani Wiedemann.

Brójce, 13 III 1945 r.

Burmistrz
(podpis nieczytelny)

73.

Następujące wymienione osoby muszą natychmiast się zameldować w Urzędzie Burmistrzowskim w celu odtransportowania mebli i zegarów: Margarethe Wilke, Margarethe Bresch, Selma Weber, Henwig Giering, Gertrud Vorneweg, Adele Hentschke, Irmgard Mittag, Gertrud Becker, jeżeli nie jest u Pohla, Alma Schylewitz, Waltraud Kalisch, Emma Pohland, Elisabeth Raschke.

Brójce, 13 III 1945 r.

Burmistrz
(podpis nieczytelny)

74.

Pani Gertruda Schulz jest uprawniona do zabrania sobie drewna znajdującego się w gospodarstwie Rascha.

Brójce, 13 III 1945 r.

(brak podpisu)

75.

Do Pana Oswalda Pfeiffera w Brójcach

Poleca się wam nakarmić i wyszorować konie w Komendanturze. Do pracy należy przystąpić dziś w południe.

Brójce, 13 III 1945 r.

Burmistrz
(podpis nieczytelny)

76.

Pan Anton Giering w Brójcach

Jest pan zobowiązany przywieźć jedną furę buraków z kopca Hugo Mybusa i dostarczyć do Komendantury.

Brójce, 13 III 1945 r.

Burmistrz

77.

Komendantura żąda 10 funtów cukru. Jesteśmy zmuszeni żądać cukru od mieszkańców. Jeśli każda rodzina da trochę, ilość ta będzie osiągnięta. Cukier należy od razu wręczyć posłańcowi.

Brójce, 13 III 1945 r.

Burmistrz
-/ Genschner

78.

Niżej wymienionym osobom poleca się stawić do pracy do pakowania maszyn do szycia: Haake Paul, Vorwerk Emil, Kaiser Linus, Dieterich-ta Freidrich, Kinzel Richard, Müller Christian. Prace należy rozpocząć 16 III 1945 r. o godz. 8 rano.

Brójce, 15 III 1945 r.

(brak podpisu)

79.

Do Pana Ignatza Preussa w Brójcach

Będzie Pan tu zatrudniony jako nadzorujący spółdzielnię, jak też przy wydawaniu zboża i paszy. Jednocześnie będzie Pan miał obowiązek nadzorowania opuszczonych gospodarstw i uzgodnione ilości mienia oddać do mojej dyspozycji.

Brójce, 15 III 1945 r.

(brak podpisu)

80.

Do Pana Alberta Gellerta w Brójcach

Polecam Panu rozplakatować dziś po południu afisze w miejscach określonych (jeden na pierwszej, drugi na odwrotnej stronie, jeden przy drugim).

Brójce, 15 III 1945 r.

(brak podpisu)

81.

Wszyscy właściciele domów muszą dzisiaj przed południem stawić się w Urzędzie Burmistrza w sprawie kartek na chleb. Jeśli ktoś jeszcze nie zdał starych kartek na chleb, musi je przynieść. Dotyczy: Schwiebusserstr., Mangelstr., Kutschkauerstr. - od 9 do 10 godz.; Markt, Meseritzerstr., Kirchhofstr. - od 10 do 11 godz.; Meseritzerstr. od Schiedlerstr.²⁵, Tirschtiegelstr., Altershöferstr. - od 11 do 12 godz.

(brak podpisu)

82.

Dziś w sobotę , 10 marca 1945, od godz. 10 do 12 będą wydawane kartki na chleb.

Mięso będzie sprzedawane dziś od 15 do 17 godz. u Adolfa Pohla (mięso wołowe i cielęce).

Ustalono, iż godziny wyjścia z domów są od 5 rano do 18 wieczór.

Komendantura żąda do godz. 12 w południe 10 funtów słoniny. Powinno się ją wziąć z domowego uboju. Tak więc, gospodarstwo, gdzie dokonano uboju, ma dostarczyć słoninę do godz. 12 do Urzędu Burmistrza.

Komendantura żąda jednocześnie papierosów, cygar i tytoniu. Jeśli zaś tego nie otrzyma, przeszukiwane będą wszystkie domy przez wojsko. Przy znalezieniu ci, u których się te artykuły znajdzie, będą srogo karani.

Brójce, 15 III 1945 r.

Burmistrz
/-/ Genschner

83.

Do Komendatury Wojennej w Bauchwitz²⁶

Paul Hausmann z Brójec dotychczas był opiekunem koni Komendatury w Brójcach. Obecnie nie posiadamy doświadczonego koniuszego dla koni Komendatury.

Uprasza się więc, aby Paul Hausmann, który obecnie pracuje w ogrodnictwie w Bauchwitz, został zwolniony, aby znów mógł jako koniuszy pracować u nas.

Brójce, 18 III 1945 r.

(brak podpisu)

²⁵ Nazwy tej ulicy nie udało się ustalić.

²⁶ Bukowiec.

84.

Pan Adolf Pohl w Brójcach

Poleca się Panu ubić natychmiast 1 świnię dla Komendantury w Brójcach. Ubita świnia musi być gotowa najdalej za 2 godziny. Świnia jest do odebrania od Pani Selmy Becker, Brójce ul. Meseritzer 41.

Brójce, 19 III 1945 r.

Burmistrz
/-/ Genschner

85.

Pani Selma Becker, Brójce

Wasza świnia musi być natychmiast odebrana w celu ubicia dla Komendantury. Świnia będzie natychmiast ubita.

Brójce, 19 III 1945 r.

Burmistrz
/-/ podpis nieczytelny

86.

Richard Kintzel musi dostarczyć do zagrody Roestela 1 centnar owsa dla koni Komendantury.

Brójce, 19 III 1945 r.

Burmistrz
/-/ podpis nieczytelny

87.

Do Pani Anny Giering w Brójcach

W porozumieniu z Panią Friedą Schade Pani Anna Giering otrzymała mieszkanie przydzielone jej w domu Pani Friedy Schade.

Brójce, 19 III 1945 r.

Burmistrz

88.

Z zasobów spółdzielczych należy dostarczyć do Komendantury 1 centnar owsa dla konia.

Brójce, 20 III 1945 r.

(brak podpisu)

89.

Komendantura potrzebuje 1 kg czosnku. Jednocześnie rzeźnik Pohl potrzebuje do kielbasy 10 kg cebuli. Czosnek należy zdać osobie, która okaże się tym pismem. Cebulę należy dostarczyć tu do Urzędu Burmistrza.

Brójce, 20 III 1945 r.

(brak podpisu)

90.

Komendantura Brójce żąda natychmiast 50 sztuk kur i kogutów. Ptaki należy dostarczyć żywe do Komendantury.

Brójce, 20 III 1945 r.

Burmistrz
Genschner

PS Każdy hodowca drobiu musi oddać 1 sztukę.

91.

Richard Kintzel na polecenie Komendantury Wojennej w Brójcach ma przywieźć do niej furę desek z tartaku Bauchwitza.

Brójce, 20 III 1945 r.

(brak podpisu)

92.

Wszystkie kobiety do 50 lat zamieszkałe przy rynku, ul. Mangelstr., Kutschkauerstr. i Brauhaus mają natychmiast stawić się na rynku i oczyścić go z krowiego łajna.

Brójce, 20 III 1945 r.

(brak podpisu)

93.

Będziecie zobowiązane stawić się niezwłocznie, aby wnieść drewno do budynku komendantury: pani Charlotte Heimann, pani Sommerfeld koło Zacherta, pani Hedwig Gutsche, panna Käte Gehrman koło Pohlanda, pani Herta Kochler

Brójce, 21 III 1945 r.

(podpis nieczytelny)

94.

Jutro rano, 26 marca 1945, należy rozpocząć prace w polu. Wszyscy rolnicy, którzy mają zwierzęta pociągowe, muszą natychmiast rozpocząć prace polowe. Będziemy się starać, aby zwierzęta te nie zostały zarekwirowane. Kto potrzebuje ludzi do pracy, powinien o tym zameldować burmistrzowi.

Brójce, 25 III 1945 r.

Burmistrz

/-/ podpis nieczytelny

95. Obwieszczenie

Kto posiada brzytwę, maszynkę do strzyżenia włosów i nożyce fryzjerskie, jest zobowiązany natychmiast przedmioty te przekazać fryzjerom, dostarczając je do Urzędu Burmistrza. Jeśli potem znajdzie się je przy przeszukiwaniu domów, właściciela czeka sroga kara.

Ostateczny termin uniknięcia wymienionej kary - dziś w niedzielę, wieczorem.

Brójce, 25 III 1945 r.

Burmistrz

96. Obwieszczenie

Czas dozwolonego wychodzenia z domów dla mieszkańców przedłużony do godz. 7 wieczorem.

Wszystkie osoby, które z jakiegokolwiek pracy wracają później, muszą natychmiast zameldować ten fakt burmistrzowi. Osoby, które jeszcze dziś nie są zameldowane w Brójcach, muszą się natychmiast zameldować. Kto tego polecenia nie wykona, zostanie postawiony przed sądem wojennym.

Wszyscy rodzice winni przyjąć do wiadomości i przestrzec swoje dzieci przed bawieniem się amunicją i tym podobnymi przedmiotami. Należy znaleźiska takie zabezpieczyć i zakopać.

Właściciele posesji są zobowiązani utrzymywać je w porządku i czystości. Ewentualnie sąsiedzi muszą sobie w tym pomagać. Do tej pracy powinno się włączyć dzieci powyżej 10 lat. Małe dzieci nie powinny niepotrzebnie przebywać na ulicy.

Brójce, 26 III 1945 r.

Wójt Gminy Brójce
(brak podpisu)

97.

Albert Flegel w Brójcach prosi o zezwolenie na pobranie 5 centnarów płatków kartoflanych z Fabryki Mączki Ziemiaczanej w Brójcach. Z naszej strony nie widzimy żadnych przeszkód.

Brójce, 27 III 1945 r.

(brak podpisu)

98.

Pani Ida Potempa i Pani Leonora Köhn są upoważnione otrzymać z zasobów spółdzielni 1 centnar mieszanki na zasiew.²⁷

Brójce, 27 III 1945 r.

(brak podpisu)

99.

Pani Luiza Henschke w Brójcach jest upoważniona do zagospodarowania ogrodu Schrebera, dotąd należącego do Oskara Buchholza.

Brójce, 27 III 1945 r.

(brak podpisu)

113

Br 8 t g, den 7. April 1945.

Benachrichtigung.

Alle arbeitsfähigen Personen und zwar Frauen im Alter von 12 bis 60 Jahren und Männer von 12 bis 65 Jahren haben morgen, den 8. April 1945 um 6 Uhr früh vor der Kommandantur zu erscheinen. Personen, die dieser Aufforderung nicht nachkommen, werden dem Kriegsgesetz überstellt.

Gotha Heinz Brütz.

#

#

2) [Handwritten signature]

²⁷ Podobne upoważnienia wystawiono dla jeszcze 8 innych osób.

100. Obwieszczenie

Wszystkie osoby zdolne do pracy, a więc kobiety od 12 do 60 lat i mężczyźni od 12 do 65 lat, jutro, 8 kwietnia 1945 r., o godz. 6 rano stawią się przed Komendanturą.

Osoby, które na wezwanie nie przybędą, będą postawione przed sądem wojennym.

Brójece, 7 IV 1945 r.

Sołtys Gminy Brätz
[po polsku]

Der Bürgermeister	Brätz, den	7. April 1945 194
	Klein (Klein) - Form 40	
	7. April 1945	7. April 1945
<u> Bekanntmachung </u>		
<p>Jeder Landwirt ist verpflichtet, die Meldung über gelästete Arbeit täglich bis 9 Uhr auf der Bürgermeisterei abzugeben. Die Meldung kann auch schriftlich durch einen Boten erfolgen.</p>		
Der Bürgermeister		
<i>Suszka</i>		
<i>1/1 ml</i>		
<i>2/1 gth</i>		

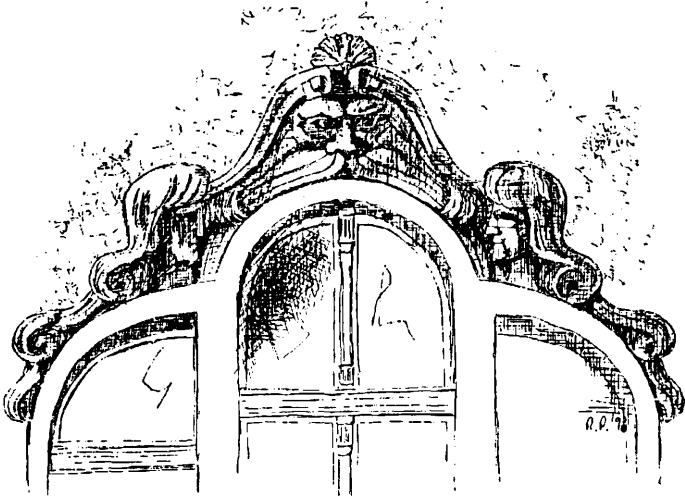
101. Obwieszczenie

Każdy rolnik jest zobowiązany do godz. 9 rano codziennie meldować w urzędzie burmistrza o pracy, jaką wykonuje.

Meldunek może być złożony na piśmie i przekazany przez pościa.

Brójece, 7 IV 1945 r.

Burmistrz
/-/ Suszka

ul. Mickiewicza 30